

Naczelna Rada Pielęgniarek i Położnych

**Wstępna ocena zasobów kadrowych
pielęgniarek i położnych w Polsce,
do roku 2020**

Warszawa, czerwiec 2010

Spis treści

Wstęp	3
I. Analiza niedoborów kadry pielęgniarek i położnych w poszczególnych regionach w kraju, ze wskazaniem obszarów, w których konieczne byłyby działania promujące te zawody wśród uczniów szkół średnich	4
1. Ukryte niedobory pielęgniarek i położnych – czynniki determinujące	4
2. Analiza niedoborów kadry pielęgniarek i położnych w poszczególnych regionach w kraju	7
II. Analiza struktury wiekowej populacji pielęgniarek i położnych oraz zapotrzebowania zgłaszanego przez rynek pracy dla tych zawodów	10
III. Raport ex ante przedstawiający zapotrzebowanie na absolwentów kierunków pielęgniarstwo i położnictwo w skali kraju, na najbliższe dziesięć lat, w odniesieniu do struktury demograficznej osób aktualnie wykonujących zawody pielęgniarki i położnej	15
IV. Migracja polskich pielęgniarek i położnych do innych krajów członkowskich Unii Europejskiej w celu podjęcia pracy. Ocena skutków migracji dla systemu ochrony zdrowia. Wpływ migracji na funkcjonowanie systemu ochrony zdrowia w kraju do roku 2010	21
Wnioski	25

Wstęp

Celem niniejszego opracowania jest podjęcie próby oceny oszacowania rzeczywistego zapotrzebowania na opiekę pielęgniarską do roku 2020, w związku z pracami Ministerstwa Zdrowia dotyczącymi:

- ustalania średniookresowych celów na najbliższe dziesięć lat z zakresu ochrony zdrowia w ramach *Strategii Rozwoju Kapitału Ludzkiego*, której celem strategicznym jest *Zapewnienie opieki zdrowotnej dostosowanej do potrzeb społecznych oraz wyzwań demograficznych*. Jednym z celów operacyjnych jest *Dostosowanie modelu kształcenia kadr medycznych do potrzeb społecznych oraz wyzwań demograficznych*, w ramach którego planowane jest podjęcie działań dotyczących promocji zawodu pielęgniarki i położnej oraz kształtowanie pozytywnego wizerunku tych zawodów, a także umieszczenie przez Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego, kierunków – pielęgniarstwo i położnictwo, na liście kierunków studiów objętych programem *Kierunki zamawiane*;
- złożenia wniosku o uzupełnienie projektu dokumentu przygotowanego przez Ministerstwo Rozwoju Regionalnego pt. *Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2010-2020: Regiony, Miasta, Obszary Wiejskie*, o zapis dotyczący promocji zawodu pielęgniarki i położnej, na terenach, gdzie skala problemów związanych z brakiem personelu pielęgniarskiego, położniczego uzasadniałaby interwencje Ministerstwa Zdrowia.

Wstępna diagnoza oszacowania rzeczywistego zapotrzebowania na opiekę pielęgniarską do roku 2020, zostanie przeprowadzona poprzez:

- analizę dotyczącą niedoborów kadry pielęgniarek i położnych w poszczególnych regionach w kraju, ze wskazaniem obszarów, w których konieczne byłyby działania promujące te zawody wśród uczniów szkół średnich,
- analizę struktury wiekowej populacji pielęgniarek i położnych oraz zapotrzebowania zgłaszanego przez rynek pracy dla tych zawodów,
- opracowanie na podstawie danych statystycznych z Centralnego Rejestru Pielęgniarek i Położnych *Raportu ex ante*, przedstawiającego zapotrzebowanie na absolwentów kierunków pielęgniarstwo i położnictwo w skali kraju, na najbliższe dziesięć lat, biorąc pod uwagę strukturę demograficzną osób aktualnie wykonujących zawody pielęgniarki i położnej,
- analizę dotyczącą migracji polskich pielęgniarek i położnych do krajów członkowskich Unii Europejskiej w celu podjęcia pracy oraz dokonanie oceny wpływu powyższego faktu na funkcjonowanie systemu ochrony zdrowia w kraju w najbliższych latach.

I. Analiza niedoborów kadry pielęgniarek i położnych w poszczególnych regionach w kraju, ze wskazaniem obszarów, w których konieczne byłyby działania promujące te zawody wśród uczniów szkół średnich.

1. Ukryte niedobory pielęgniarek i położnych – czynniki determinujące

Analiza niedoborów pielęgniarek i położnych w poszczególnych regionach kraju sprawia określone trudności. Powyższe jest uwarunkowane wieloma czynnikami. Temat niedoborów pielęgniarek i położnych w placówkach ochrony zdrowia jest jednym z najczęściej poruszanych na spotkaniach i debatach społecznych dotyczących zapewnienia dostępności i odpowiedniej jakości usług zdrowotnych realizowanych w zakładach opieki zdrowotnej. Tym bardziej zaskakującym jest, że zebranie rzeczywistych, aktualnych i dostatecznie szczegółowych danych w tym zakresie jest uniemożliwiane przez wielu interesariuszy w systemie. W tej sytuacji można powiedzieć o faktycznie ukrytym zjawisku niewystarczającej liczby pielęgniarek i położnych w placówkach ochrony zdrowia.

Wśród czynników determinujących ukryte niedobory pielęgniarek i położnych można wyróżnić najważniejsze:

- niewłaściwie dokonana lub nie brana pod uwagę, ocena zabezpieczenia opieki zdrowotnej na terenie województwa przez wojewodów oraz ocena dostępności do tych świadczeń prowadzona przez ministra właściwego do spraw zdrowia.

Kompetencje ministra właściwego do spraw zdrowia oraz wojewodów i samorządów wojewódzkich określa szczegółowo w tym zakresie ustawa z dnia 27 sierpnia 2004 roku o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych (t.j. Dz. U. z 2008r., Nr 164, poz. 1027 ze zm.). Rzetelnie sporządzona ocena zabezpieczenia opieki zdrowotnej na terenie województwa i kraju powinna być podstawą do kształtowania polityki kadrowej w ochronie zdrowia, począwszy od ustalania limitów przyjęć na studia medyczne do określenia zapotrzebowania na określoną liczbę osób z odpowiednimi kwalifikacjami zawodowymi, które obecnie i w przyszłości powinny zabezpieczyć systematycznie rosnące potrzeby zdrowotne społeczeństwa.

Organem właściwym do przygotowania raportu o zapotrzebowaniu na określone kadry medyczne (w tym pielęgniarek i położnych), w celu zabezpieczenia opieki zdrowotnej na terenie województwa jest wojewoda, do zadań którego należy między innymi: analizowanie

stanu zdrowia ludności, gromadzenie danych statystycznych o stanie zdrowia ludności, o stanie zabezpieczenia opieki zdrowotnej na terenie województwa, o sytuacji finansowo-organizacyjnej zoz, doskonalenie kadry medycznej, prowadzenie rejestrów zakładów opieki zdrowotnej oraz zlecanie kontroli tych zakładów pod względem medycznym.

- nieprzestrzeganie przez kierowników zakładów opieki zdrowotnej przepisów rozporządzenia Ministra Zdrowia z dnia 21 grudnia 1999 roku w sprawie sposobu ustalania minimalnych norm zatrudnienia pielęgniarek i położnych w zakładach opieki zdrowotnej (Dz. U. Nr 111, poz. 1314).

Ustawodawca założył, iż określenie sposobu ustalania powyższych minimalnych norm zatrudnienia ma na celu zapewnienie właściwego poziomu udzielanych świadczeń zdrowotnych stosownie do stanu zdrowia pacjentów i potrzeb pielęgnacyjnych. Powyższe normy ustala kierownik zakładu, na podstawie zarejestrowanych świadczeń zdrowotnych, zgodnie z podanymi w rozporządzeniu kryteriami, a także biorąc pod uwagę specyfikę organizacyjną zakładu, w tym również liczbę łóżek w poszczególnych oddziałach, która ujawniona jest w rejestrze zakładów opieki zdrowotnej.

Brak należytego podejścia kierowników zakładów do tego zagadnienia powoduje, że w części zakładów nie są opracowywane normy zatrudnienia, w innych są ustalane na podstawie własnej procedury, nie zawsze zgodnej z przepisami rozporządzenia lub są opracowywane, ale nie są one przestrzegane, a w niektórych zakładach podawane są dane planistyczne na liczbę łóżek.

Przeprowadzone przez Naczelną Radę Pielęgniarek i Położnych, w listopadzie 2001 roku¹, w 267 zakładach opieki zdrowotnej, pilotażowe badanie ankietowe na temat procesu wdrażania przedmiotowego rozporządzenia wykazało, iż obliczenia polegały na rejestrowaniu czasów czynności faktycznie wykonanych przez pielęgniarki, a nie zaplanowanych czynności zgodnie z planem opieki pielęgniarskiej. Ponadto, na etapie opracowywania wykazu świadczeń zdrowotnych wykonywanych przez pielęgniarki i położne dochodziło do ograniczenia liczby tych świadczeń tylko do czynności koniecznych,

¹ Wnioski opracowane na podstawie przeprowadzonego w 2001 roku badania są nadal aktualne, co potwierdzili uczestnicy konferencji na temat „Czy i jak ustalać normy zatrudnienia?” organizowanej przez Naczelną Radę Pielęgniarek i Położnych oraz Ministerstwo Zdrowia, w 2009 roku.

tj. dotyczących świadczeń leczniczych i diagnostycznych, z pominięciem innych świadczeń z zakresu opieki pielęgniarskiej.

Obliczone normy zatrudnienia, według przytoczonego sposobu, nie mogą być wykorzystane do planowania obsad pielęgniarek i położnych, gdyż nie odzwierciedlają rzeczywistego zapotrzebowania na opiekę realizowaną przez pielęgniarki i położne. Podany sposób obliczenia zawsze będzie wskazywał obecny stan zatrudnienia.

Bez względu na przyczyny nieprzestrzegania przez kierowników zakładów opieki zdrowotnej obowiązujących przepisów w sprawie ustalania minimalnych norm pielęgniarek i położnych, skutkiem takiego stanu rzeczy jest ustalanie jednoosobowych obsad na zmianie nocnej, łączenie stanowisk, jednoczesna praca na zmianie więcej niż na jednym oddziale, zmniejszona obsada w niedziele i święta.²

- ograniczone i niewystarczające środki finansowe na działalność zakładów opieki zdrowotnej są przyczyną zmniejszenia liczby etatów na stanowiskach pielęgniarek i położnych

Według Raportu Finansowanie ochrony zdrowia w Polsce. Zielona Księga II, z 2006 roku, koszty wynagrodzeń personelu medycznego stanowią 30% kosztów całkowitych w ochronie zdrowia. Szacuje się, że wynagrodzenia personelu medycznego w placówkach opieki zdrowotnej stanowią od 60-80% wszystkich wynagrodzeń, jednocześnie od 50-90% kosztów działalności placówek opieki zdrowotnej pochłaniają wydatki na płace i okołopłacowe.

Dążenie podmiotów funkcjonujących na rynku usług medycznych do obniżania kosztów związanych z wynagrodzeniem pracowników medycznych prowadzi do:

- zamrażania etatów na stanowiskach pielęgniarek i położnych, lub ich redukcji,
- wymuszania przez kierowników zakładów do wykonywania zawodu pielęgniarki w ramach podjętej działalności gospodarczej tzw. samozatrudnienia lub zawierania z pielęgniarkami, położnymi dodatkowej umowy cywilnoprawnej.

² V Krajowy Zjazd Pielęgniarek i Położnych przyjął w dniu 4 grudnia 2007 roku stanowisko w sprawie bezprawnego ustalania jednoosobowych obsad pielęgniarek i położnych na dyżurach w oddziałach szpitalnych publicznych i niepublicznych zakładach opieki zdrowotnej.

- zjawisko zatrudniania się pielęgniarek, położnych na więcej niż jedną umowę o pracę spowodowane niskimi wynagrodzeniami osób wykonujących te zawody

Zjawisko podejmowania pracy w zawodzie pielęgniarki, położnej na więcej niż jeden etat jest trudne do oszacowania. Obecnie nie istnieje obowiązek powiadamiania podstawowego miejsca pracy o podejmowaniu zatrudnienia w innym zakładzie.

2. Analiza niedoborów kadry pielęgniarek i położnych w poszczególnych regionach w kraju

Od wielu lat analitycy w ochronie zdrowia wskazują na systematycznie rosnące zapotrzebowanie na świadczenia zdrowotne we wszystkich krajach Unii Europejskiej. Za wzrostem zapotrzebowania na kadrę pielęgniarek i położnych przemawiają następujące uwarunkowania:

- wysokie miejsce tej kategorii zawodowej we wszystkich prognozach krajów zachodnich,
- proces starzenia się społeczeństw europejskich, a także naszego społeczeństwa, który będzie wymagał zwiększonej opieki zdrowotnej w domu nad ludźmi niedołącznymi i chorymi przewlekle,
- tendencje do wydłużania się życia i okresu sprawności w drodze wykorzystania nowoczesnych zdobyczy biotechnologii oraz dążenie do poprawy jakości życia w wieku starszym i sędziwym,
- zwiększony rozwój usług medycznych w ramach sektora prywatnego.³

Należy podkreślić, że już w roku 1999 oszacowano zapotrzebowanie na pielęgniarki i położne, docelowo do roku 2010, na poziomie 328,6 – 341,7 tys. osób⁴. Przy założeniu ekspertów współpracujących z Międzyresortowym Zespołem do Prognozowania Popytu na Pracę, że nastąpią zmiany w strukturze zatrudnienia w roku 2010 w stosunku do 1996 roku. Rok 1996 był punktem odniesienia – 269,6 tys. pielęgniarek i położnych.

³ Na podstawie dokumentu: *Kształcenie i zatrudnienie pielęgniarek i położnych*, opracowanego w ramach prac Międzyresortowego Zespołu do Prognozowania Popytu na Pracę, Rządowe Centrum Studiów Strategicznych, 2005.

⁴ Tamże

Przyjmując eksperckie szacunki Zespołu został opracowany i przyjęty do realizacji przez Ministra Zdrowia w roku 2001 *Program wdrożenia ustawy o zmianie ustawy o zawodach pielęgniarki i położnej w zakresie transformacji kształcenia pielęgniarek i położnych w latach 2001-2005*⁵. Program zakładał wykształcenie do roku 2010 około 53.219 pielęgniarek i położnych w 59 szkołach wyższych. Szacunkowa prognoza uwzględniała coroczny średni ubytek emerytalny w grupie zawodowej na poziomie 6 tys. pielęgniarek i położnych oraz liczbę absolwentów dla zaspokojenia potrzeb przy 63% podejmujących pracę. **Prognozowane szacunkowe całkowite zapotrzebowanie na kadre pielęgniarek i położnych do roku 2010 miało przyjąć wartość w przedziale: 328.600 – 345.200 osób, przy stanie zatrudnienia pielęgniarek i położnych w roku 1998 – 240.982 osoby**⁶.

W szczegółowych celach programu zakładano, nie tylko wdrożenie i upowszechnienie wyższego wykształcenia zawodowego, rozwój naukowy i intensyfikację prac badawczych w dziedzinie pielęgniarstwa, ale także uruchomienie instrumentów socjalno-ekonomicznych dla studentów szkół pielęgniarstwa oraz promocję zawodu pielęgniarki i położnej.

Faktem jest, iż w ostatnich 10 latach tj. do czerwca 2010 roku utworzono 69 szkół wyższych prowadzących kształcenie na kierunku pielęgniarstwo i położnictwo. Jednakże według Centrum Systemów Informatycznych w Ochronie Zdrowia w 2008 roku w placówkach ochrony zdrowia było zatrudnionych 183.049 pielęgniarek i 21.808 położnych (łącznie 204.857 osób). **W stosunku do roku 1998 nastąpiła znaczna tendencja spadkowa o 36.125 pielęgniarek i położnych.**

Zgodnie z danymi zarejestrowanymi w Centralnym Rejestrze Pielęgniarek i Położnych według stanu z dnia 31 grudnia 2009 roku w publicznych i niepublicznych zakładach opieki zdrowotnej jest zatrudnionych 244.737 pielęgniarek i położnych. **Wskaźnik pielęgniarek i położnych zatrudnionych na 1 tys. mieszkańców w Polsce wynosi 6,42** (tabela nr 1).

Najniższy wskaźnik występuje w województwie małopolskim – 5,08, a najwyższy w województwie śląskim – 7,82. Wskaźnik poniżej 6,0 występuje w województwach: warmińsko-mazurskim (5,41), łódzkim (5,77), kujawsko-pomorskim (5,81), zachodniopomorskim (5,91). Wskaźnik powyżej 6,0 występuje w województwach: podlaskim

⁵ Na podstawie pisma Andrzeja Rysia Podsekretarza Stanu W Ministerstwie Zdrowia z dnia 10 października 2001 roku kierowanego do Naczelnej Rady Pielęgniarek i Położnych

⁶ Rocznik Statystyczny Rzeczypospolitej Polskiej, Główny Urząd Statystyczny, Warszawa 1999.

(6,20), mazowieckim (6,27), wielkopolskim (6,28), lubelskim (6,29), pomorskim (6,61), lubuskim i świętokrzyskim (6,62), dolnośląskim (6,98). Wskaźnik powyżej 7,0 występuje w województwach: podkarpackim (7,07), opolskim (7,35) oraz śląskim (7,82).

Wskaźnik pielęgniarek i położnych zatrudnionych w zoz w Polsce na 1 tys. mieszkańców jest najniższym wskaźnikiem w stosunku do występujących w innych państwach członkowskich Unii Europejskiej. Na przykład: we Francji wynosi (7,5), Czechach (8,1), Węgrzech (8,6) Niemiec (9,6), Wlk. Brytanii (9,2).

Tabela nr 1: Wskaźnik pielęgniarek i położnych zatrudnionych w publicznych i niepublicznych zakładach opieki zdrowotnej na 1 tys. mieszkańców (stan na 31 grudnia 2009 roku)

Województwo	Liczba pielęgniarek zatrudnionych w ZOZ		Liczba położnych zatrudnionych w ZOZ		Ogółem zatrudnionych	Liczba mieszkańców ⁷	Wskaźnik pielęgniarek i położnych zatrudnionych na 1 tys. mieszkańców
	publicznych	Niepublicznych	publicznych	niepublicznych			
Dolnośląskie	10 426	7 947	1 137	558	20 068	2 877 059	6,98
Kujawsko-pomorskie	7 932	2 802	953	334	12 021	2 067 918	5,81
Lubelskie	10 135	2 002	1 184	267	13 588	2 161 832	6,29
Lubuskie	5 153	804	626	95	6 678	1 008 962	6,62
Łódzkie	11 944	1 285	1 318	159	14 706	2 548 861	5,77
Małopolskie	11 072	3 906	1 274	456	16 708	3 287 136	5,08
Mazowieckie	26 243	3 212	2 844	344	32 643	5 204 495	6,27
Opolskie	6 859	0	735	0	7 594	1 033 040	7,35
Podkarpackie	11 672	1 328	1 746	101	14 847	2 099 495	7,07
Podlaskie	5 570	1 019	635	169	7 393	1 191 470	6,20
Pomorskie	10 817	2 329	1 197	334	14 677	2 219 512	6,61
Śląskie	30 392	2 523	3 167	226	36 308	4 645 665	7,82
Świętokrzyskie	6 676	860	741	155	8 432	1 272 784	6,62
Warmińsko-mazurskie	5 648	1 294	651	124	7 717	1 427 073	5,41
Wielkopolskie	13 768	4 946	2 054	585	21 353	3 397 617	6,28
Zachodniopomorskie	7 263	1 652	899	190	10 004	1 692 957	5,91
ogółem:	181 570	37 909	21 161	4 097	244 737	38 135 876	6,42

⁷ Na podstawie danych z raportu GUS: *Powierzchnia i ludność w przekroju terytorialnym w 2009r.* – według stanu na 31.12.2008r. w przeliczeniu na podział terytorialny obowiązujący od 01.01.2009r.

II. Analiza struktury wiekowej populacji pielęgniarek i położnych oraz zapotrzebowania zgłaszanego przez rynek pracy dla tych zawodów

Analiza zarejestrowanych pielęgniarek i położnych nabywających prawo do emerytury dotyczy osób pracujących, bezrobotnych, na urloпах macierzyńskich i wychowawczych, pracujących za granicą, które posiadają ważny dokument uprawniający do wykonywania zawodu pielęgniarki lub położnej i są zarejestrowane w Centralnym Rejestrze Pielęgniarek i Położnych prowadzonym przez Naczelną Radę Pielęgniarek i Położnych. Analizą objęto osoby urodzone w latach 1940 – 1988.

W Centralnym Rejestrze Pielęgniarek i Położnych, w przedziale wiekowym 21-65 lat, jest zarejestrowanych 266.817 pielęgniarek (tabela nr 2).

Struktura wieku pielęgniarek przedstawia się następująco. **Średnia wieku pielęgniarek wynosi 44,24 lat.**

Najwięcej pielęgniarek - 48.601, mieści się w przedziale wiekowym 41-45 lat, co stanowi 18,01% pielęgniarek objętych tą analizą. Następnie – w przedziale wiekowym – 36-40 lat: 47.349 pielęgniarek (17,75%); w przedziale 46-50 lat: 46.908 pielęgniarek (17,58%), oraz w przedziale 51-55 lat: 42.646 pielęgniarek (15,98%). **Łącznie pielęgniarki w wieku 36-55 lat stanowią 69,32% wszystkich pielęgniarek objętych tą analizą.**

Niepokojące zjawisko można obserwować w przedziałach wiekowych 21-35 lat, które stanowią 15,52% wszystkich pielęgniarek objętych badaniem, w tym pielęgniarek w przedziale wiekowym 26-30 lat jest tylko 3,37% (liczba bezwzględna - 8.992 pielęgniarek). Biorąc pod uwagę, że wskazany przedział wieku obejmuje 5 lat, możemy obliczyć, iż rocznie do systemu ochrony zdrowia wchodziło w tym okresie średnio po około 1.798 pielęgniarek.

Analizując strukturę wiekową należy zwrócić uwagę na olbrzymią różnicę pomiędzy liczbą pielęgniarek w wieku 36-40 lat (47.349 pielęgniarek) w stosunku do przedziału wiekowego 31-35 lat (27.874 pielęgniarek) i kolejno 26-30 lat (8.992 pielęgniarek). Każdy kolejny przedział zawiera mniejszą liczbę pielęgniarek w stosunku do poprzedniego o około 20 tys. osób.

Tabela nr 2: Liczba pielęgniarek zarejestrowanych w Centralnym Rejestrze Pielęgniarek i Położnych według przedziałów wiekowych (stan na dzień 31 grudnia 2009 roku)

Przedziały wiekowe	Liczba pielęgniarek	Wskaźnik struktury wieku w %
21-25	4.526	1,70
26-30	8.992	3,37
31-35	27.874	10,45
36-40	47.349	17,75
41-45	48.061	18,01
46-50	46.908	17,58
51-55	42.646	15,98
56-60	28.423	10,65
61-65	12.038	4,51
Razem	266.817	100

W Centralnym Rejestrze Pielęgniarek i Położnych, w przedziale wiekowym 21-65 lat, jest zarejestrowanych 32.071 położnych (tabela nr 3).

Struktura wieku położnych przedstawia się następująco. **Średnia wieku położnych wynosi 44,63 lat.**

Najwięcej położnych – 6.339, mieści się w przedziale wiekowym 41-45 lat, co stanowi 19,77% położnych objętych analizą. Następnie – w przedziale wiekowym – 46-50 lat: 5.754 położne (17,94%); w przedziale 36-40 lat: 4.758 położnych (14,84%), oraz w przedziale 51-55 lat: 4.678 położnych (14,59%). **Łącznie położne w wieku 36-55 lat stanowią 67,14% wszystkich położnych objętych analizą.**

Na niepokojące zjawisko wskazują dane, iż położne w przedziałach wiekowych 21-35 lat stanowią 18,65% wszystkich położnych objętych badaniem, w tym położnych w przedziale wiekowym 26-30 lat jest tylko 5,41% (liczba bezwzględna – 1,736 położnych). Rocznie do systemu ochrony zdrowia wchodziło w tym okresie średnio po około 347 położnych.

Analizując strukturę wiekową położnych należy zwrócić uwagę na różnicę pomiędzy liczbą położnych w przedziale 31-35 lat (3.542 położne) w stosunku do przedziału wiekowego 26-30 lat (1.736 położnych) i kolejno 21-25 lat (705 położnych). Każdy kolejny przedział zawiera mniejszą liczbę położnych w stosunku do poprzedniego od około 50% do 60%.

Tabela nr 3: Liczba położnych zarejestrowanych w Centralnym Rejestrze Pielęgniarek i Położnych według przedziałów wiekowych (stan na dzień 31 grudnia 2009 roku)

Przedziały wiekowe	Liczba położnych	Wskaźnik struktury wieku w %
21-25	705	2,20
26-30	1.736	5,41
31-35	3.542	11,04
36-40	4.758	14,84
41-45	6.339	19,77
46-50	5.754	17,94
51-55	4.678	14,59
56-60	3.025	9,43
61-65	1.534	4,78
Razem	32.071	100

Według prognoz Naczelnej Rady Pielęgniarek i Położnych - **80.814 pielęgniarek urodzonych w latach 1950 – 1960 osiągnie wiek emerytalny w latach 2010-2020**. Stanowi to 29,96% pielęgniarek, spośród 269.738 pielęgniarek urodzonych w latach 1940 – 1988, zarejestrowanych w Centralnym Rejestrze Pielęgniarek i Położnych. Dane przedstawia tabela nr 4.

Na podstawie pilotażowego badania ankietowego przeprowadzonego przez Naczelną Radę Pielęgniarek i Położnych, w maju 2010 roku, wśród 210 zakładów opieki zdrowotnej, szacuje się, iż 15,15% zatrudnionych pielęgniarek w tych zakładach odejdzie na emeryturę w latach 2010-2015.

Tabela nr 4: Liczba pielęgniarek osiągających wiek emerytalny w latach 2000-2048 (stan na dzień 31 grudnia 2009 roku)

Rok urodzenia	Liczba pielęgniarek	Rok przejścia na emeryturę (60 r.ż.)	Rok urodzenia	Liczba pielęgniarek	Rok przejścia na emeryturę (60 r.ż.)
1940	362	2000	1965	9.514	2025
1941	451	2001	1966	9.047	2026
1942	600	2002	1967	9.126	2027
1943	645	2003	1968	9.926	2028
1944	863	2004	1969	10.448	2029
1945	990	2005	1970	10.281	2030
1946	1.999	2006	1971	10.328	2031
1947	2.295	2007	1972	9.223	2032
1948	3.238	2008	1973	8.632	2033
1949	3.516	2009	1974	8.885	2034
1950	3.921	2010	1975	10.972	2035
1951	4.892	2011	1976	8.071	2036
1952	7.073	2012	1977	4.201	2037
1953	6.105	2013	1978	2.592	2038
1954	6.432	2014	1979	2.038	2039
1955	7.206	2015	1980	1.626	2040
1956	7.668	2016	1981	1.667	2041
1957	8.316	2017	1982	1.933	2042
1958	9.540	2018	1983	2.094	2043
1959	9.916	2019	1984	1.672	2044
1960	9.745	2020	1985	1.670	2045
1961	9.251	2021	1986	1.823	2046
1962	9.183	2022	1987	1.026	2047
1963	8.962	2023	1988	7	2048
1964	9.767	2024	Razem:	269.738	

Według prognoz Naczelnej Rady Pielęgniarek i Położnych – **8.799 położnych urodzonych w latach 1950 – 1960 osiągnie wiek emerytalny w latach 2010-2020**. Stanowi to 27,05% położnych, spośród 32.534 położnych urodzonych w latach 1940 – 1988, zarejestrowanych w Centralnym Rejestrze Pielęgniarek i Położnych. Dane przedstawia tabela nr 5.

Tabela nr 5: Liczba położnych osiągających wiek emerytalny w latach 2000-2048 (stan na dzień 31 grudnia 2009 roku)

Rok urodzenia	Liczba położnych	Rok przejścia na emeryturę (60 r.ż.)
1940	65	2000
1941	86	2001
1942	92	2002
1943	116	2003
1944	104	2004
1945	124	2005
1946	291	2006
1947	341	2007
1948	374	2008
1949	404	2009
1950	468	2010
1951	588	2011
1952	610	2012
1953	689	2013
1954	670	2014
1955	684	2015
1956	793	2016
1957	964	2017
1958	1.082	2018
1959	1.155	2019
1960	1.096	2020
1961	1.205	2021
1962	1.106	2022
1963	1.107	2023
1964	1.240	2024

Rok urodzenia	Liczba położnych	Rok przejścia na emeryturę (60 r.ż.)
1965	1.305	2025
1966	1.365	2026
1967	1.294	2027
1968	1.238	2028
1969	1.134	2029
1970	1.072	2030
1971	1.180	2031
1972	952	2032
1973	792	2033
1974	762	2034
1975	803	2035
1976	821	2036
1977	734	2037
1978	632	2038
1979	552	2039
1980	291	2040
1981	318	2041
1982	387	2042
1983	383	2043
1984	357	2044
1985	264	2045
1986	258	2046
1987	176	2047
1988	7	2048
Razem:	32.534	

III. Raport ex ante przedstawiający zapotrzebowanie na absolwentów kierunków pielęgniarstwo i położnictwo w skali kraju, na najbliższe dziesięć lat, w odniesieniu do struktury demograficznej osób aktualnie wykonujących zawody pielęgniarki i położnej (według danych statystycznych z Centralnego Rejestru Pielęgniarek i Położnych)

Zgodnie z rozporządzeniem Ministra Zdrowia w sprawie limitów przyjęć na studia medyczne w latach 2004-2009, przy założeniu, że wszystkie limity zostaną wykorzystane (nieoficjalne dane wskazują, że część uczelni nie wykorzystuje przydzielonych limitów), i wszyscy studenci ukończą studia, **prognozowana liczba absolwentów w latach 2007-2012, na kierunku pielęgniarstwo, na studiach stacjonarnych i niestacjonarnych wyniesie 40.650 osób** (w tym cudzoziemcy). **Natomiast prognozowana liczba absolwentów na kierunku położnictwo wyniesie 7.280 osób**, (w tym cudzoziemcy). Dane przedstawia tabela nr 6.

Należy tu wskazać, iż na studia I stopnia mogą zapisywać się również kandydaci, którzy już posiadają uprawnienia do wykonywania zawodu pielęgniarki lub zawodu położnej, w celu podwyższenia swoich kwalifikacji.

Tabela nr 6: Limity przyjęć do szkół wyższych na kierunki: pielęgniarstwo, położnictwo, w latach 2004-2009⁸

Rok akademicki	Studia stacjonarne		Studia niestacjonarne	Rok zakończenia nauki	Prognozowana liczba absolwentów
	I stopnia	I stopnia cudzoziemcy	I stopnia		
Kierunek: pielęgniarstwo					
2004/2005	1.455	-	2.941	2007	4.396
2005/2006	1.705	-	2.505	2008	4.210
2006/2007	5.142	12	2.045	2009	7.199
2007/2008	4.972	130	2.945	2010	8.047
2008/2009	5.707	48	1.944	2011	7.699
2009/2010	6.192	147	2.760	2012	9.099
Razem	25.173	337	15.140	X	40.650
Kierunek: położnictwo					
2004/2005	585	-	199	2007	784
2005/2006	545	-	760	2008	1.305
2006/2007	935	-	90	2009	1.025
2007/2008	862	5	255	2010	1.122
2008/2009	1.227	5	355	2011	1.587
2009/2010	1.117	5	335	2012	1.457
Razem	5.271	15	1.994	X	7.280

⁸ Na podstawie rozporządzeń Ministra Zdrowia w sprawie limitów przyjęć na studia medyczne w latach 2004-2009

Porównując prognozowaną liczbę absolwentów na podstawie limitów przyjęć na kierunku pielęgniarstwo, na studiach I stopnia, w latach 2008-2012, do liczby pielęgniarek nabywających prawo do emerytury w tych latach wydawałoby się, iż system kształci wystarczającą liczbę przyszłych pielęgniarek, które nie tylko zastąpią pielęgniarki odchodzące na emeryturę, lecz jeszcze perspektywicznie przygotowuje przyszłą kadrę na zwiększone zapotrzebowanie społeczeństwa na opiekę pielęgniarską. **Prognozowana liczba absolwentów jest o 60,13% większa niż liczba pielęgniarek nabywających prawo do emerytury (80.814 osób).**

Tożsama sytuacja odnosi się do liczby kształconych studentów na kierunku położnictwo. **Prognozowana liczba absolwentów na tym kierunku jest o 165,79% większa niż liczba położnych nabywających prawo do emerytury.** (Tabele nr 7 i 8).

Tabela nr 7: Liczba absolwentów na kierunku pielęgniarstwo a liczba pielęgniarek nabywających prawo do emerytury, w latach 2008-2012

Lata	Absolwenci na kierunku pielęgniarstwo, na podstawie limitów przyjęć	Pielęgniarki nabywające prawo do emerytury (60 r.ż.) - stan na dzień 31 grudnia 2009	Liczba absolwentów a liczba pielęgniarek nabywających prawo do emerytury
2008	4.210	3.238	972
2009	7.199	3.516	3.683
2010	8.047	3.921	4.126
2011	7.699	4.892	2.807
2012	9.099	7.073	2.026
Razem	36.254	22.640	13.614

Tabela nr 8: Liczba absolwentów na kierunku położnictwo a liczba położnych nabywających prawo do emerytury, w latach 2008-2012

Lata	Absolwenci na kierunku położnictwo, na podstawie limitów przyjęć	Liczba położnych nabywających prawo do emerytury (60 r.ż.) - stan na dzień 31 grudnia 2009	Liczba absolwentów a liczba położnych nabywających prawo do emerytury
2008	1.305	374	931
2009	1.025	404	621
2010	1.122	468	654
2011	1.587	588	999
2012	1.457	610	847
Razem	6.496	2.444	4.052

Jednakże biorąc pod uwagę liczbę pielęgniarek, które podejmują pracę w zawodzie należy wskazać, iż z prognozowanej liczby absolwentów tylko nieznaczna część pielęgniarek wejdzie do systemu ochrony zdrowia. **Średnia z ostatnich 10 lat wykazała, iż rocznie 1.814 pielęgniarek zgłasza się do okręgowej izby pielęgniarek i położnych po zaświadczenie o prawie wykonywania zawodu i podejmuje pracę w zawodzie.**

Obliczając na podstawie średniej liczby pielęgniarek wchodzących do systemu w ostatnich 10 latach – **19.954 pielęgniarek podejmie pracę w tym zawodzie w latach 2010-2020, co stanowi 24,69% liczby pielęgniarek nabywających prawo do emerytury w tych latach** (tabela nr 9).

Od roku 2010 szacuje się systematycznie wzrastający niedobór pielęgniarek, gdyż liczba pielęgniarek wchodzących do systemu nie tylko nie jest tożsama z szacowaną liczbą odchodzących na emeryturę, ale stanowi tylko nieznaczny jej procent: od 46,26% - w roku 2010 do 18,61% w roku 2020.

W prognozowanych latach szacuje się, iż 80.814 pielęgniarek prawdopodobnie przejdzie na emeryturę, a tylko 19.954 pielęgniarek podejmie pracę w zawodzie, co wskazuje na brak w systemie w roku 2020 – 60.860 pielęgniarek. Stanowi to 33,25% pielęgniarek obecnie zatrudnionych w placówkach ochrony zdrowia. Biorąc pod uwagę, iż w roku 2008 w placówkach ochrony zdrowia było zatrudnionych 183.049 pielęgniarek (według CSIOZ).

Podobna sytuacja przedstawia się wśród położnych, porównując przyjętą **średnią liczbę położnych wchodzących do systemu ochrony zdrowia w ostatnich 10 latach, która wynosi 362 położne**, z liczbą położnych, które nabeżdą prawo do emerytury w analizowanych latach 2010-2020 (tabela nr 10).

Obliczając na podstawie średniej liczby położnych wchodzących do systemu w ostatnich 10 latach - **3.982 położne podejmie pracę w tym zawodzie w latach 2010-2020, co stanowi 45,25% liczby położnych nabywających prawo do emerytury w tych latach.**

Od roku 2010 szacuje się systematycznie wzrastający niedobór położnych, gdyż liczba położnych wchodzących do systemu stanowi tylko niewielki jej procent: od 77,35% - w roku 2010 do 33,03% w roku 2020.

Szacuje się, iż 8.799 położnych prawdopodobnie przejdzie na emeryturę, a tylko 3.982 położne podejmą pracę w zawodzie, co wskazuje na brak w systemie w roku 2020 – 4.817 położnych. Stanowi to 22,09% położnych zatrudnionych obecnie w placówkach ochrony zdrowia. W roku 2008 w placówkach ochrony zdrowia było zatrudnionych 21.808 położnych (według CSIOZ).

Tabela nr 9: Prognozowana liczba pielęgniarek wchodzących do systemu ochrony zdrowia w odniesieniu do liczby pielęgniarek, które nabywają prawo do emerytury w latach 2010-2020 (stan na dzień 31 grudnia 2009 roku)

Lata	Liczba pielęgniarek wchodzących do systemu / średnia z ostatnich 10 lat	Liczba pielęgniarek nabywających prawo do emerytury (60 r.ż.)	Wskaźnik natężenia w %
2010	1.814	3.921	46,26
2011	1.814	4.892	37,08
2012	1.814	7.073	25,65
2013	1.814	6.105	29,71
2014	1.814	6.432	28,20
2015	1.814	7.206	25,17
2016	1.814	7.668	23,66
2017	1.814	8.316	21,81
2018	1.814	9.540	19,01
2019	1.814	9.916	18,29
2020	1.814	9.745	18,61
Ogółem:	19.954	80.814	24,69

Tabela nr 10: Prognozowana liczba położnych wchodzących do systemu ochrony zdrowia w porównaniu do liczby położnych, nabywających prawo do emerytury w latach 2010 -2020 (stan na dzień 31 grudnia 2009 roku)

Lata	Liczba położnych wchodzących do systemu / średnia z ostatnich 10 lat	Liczba położnych nabywających prawo do emerytury (60 r.ż.)	Wskaźnik natężenia w %
2010	362	468	77,35
2011	362	588	61,56
2012	362	610	59,34
2013	362	689	52,54
2014	362	670	54,03
2015	362	684	52,92
2016	362	793	45,65
2017	362	964	37,55
2018	362	1.082	33,46
2019	362	1.155	31,34
2020	362	1.096	33,03
Ogółem:	3.982	8.799	45,25

W ostatnich trzech latach 2007-2009 tylko 43,26% absolwentów studiów na kierunku pielęgniarstwo i położnictwo, którzy uzyskali dyplomy w tych latach, zgłosiło się do okręgowej izby pielęgniarek i położnych po prawo wykonywania zawodu pielęgniarki i położnej. (Prognozowana liczba absolwentów na kierunku pielęgniarstwo, położnictwo, w latach 2007-2009 została obliczona na podstawie limitów przyjęć określonych od roku akademickiego 2004/2005 do 2006/2007). (tabela nr 11).

Liczba wydanych zaświadczeń PWZ pielęgniarki i położnej, w badanych latach 2007-2009, absolwentom, którzy uzyskali dyplomy w tych latach, w odniesieniu do prognozowanej liczby absolwentów w ww. okresie - przyjmuje stałą tendencję spadkową. W roku 2007 wydano tylko 51,48% absolwentom zaświadczenia PWZ, w roku 2008- 46,96%, natomiast w roku 2009 – 35,60%. (Dane przedstawia tabela nr 11).

Powyższe porównanie zostało dokonane tylko w stosunku do absolwentów uzyskujących dyplom szkoły w latach 2007-2009, którzy rozpoczęli naukę w latach 2004/2005 – 2006/2007, gdyż dopiero od 2004 roku daje się zauważyć pewną stabilizację w systemie kształcenia pielęgniarek i położnych.

Należy tu wskazać, że transformacja w systemie kształcenia pielęgniarek rozpoczęła się już w 1994 roku, od zamknięcia liceów medycznych i wprowadzenia kształcenia w 2,5-letnich szkołach policealnych (na podbudowie 4-letniej szkoły ogólnokształcącej). Od roku 2000 kształcenie pielęgniarek i położnych odbywało się na poziomie szkół wyższych, lecz od roku szkolnego 2003/2004 nie przeprowadzano już rekrutacji kandydatów do szkół pomaturalnych kształcących pielęgniarki i położne.⁹

Kolejne zmiany systemów kształcenia pielęgniarek i położnych spowodowały znaczny spadek liczby pielęgniarek i położnych o 36.125 pielęgniarek i położnych w stosunku do roku 1998 (przyp. str. 8 raportu).

⁹ Na podstawie ustawy z dnia 3 lutego 2001 roku o zmianie ustawy o zawodach pielęgniarki i położnej (Dz. U. Nr 16, poz. 169).

Tabela nr 11: Liczba wydanych zaświadczeń o prawie wykonywania zawodu pielęgniarki i położnej do prognozowanej liczby absolwentów (łącznie na kierunku pielęgniarstwo i położnictwo) w latach 2007-2009

Rok uzyskania dyplomu szkoły wyższej	Liczba wydanych zaświadczeń PWZ pielęgniarki i położnej	Prognozowana liczba absolwentów ¹⁰ na kierunku pielęgniarstwo i położnictwo	% wydanych zaświadczeń PWZ absolwentom
2007	2.667	5.180	51,48
2008	2.590	5.515	46,96
2009	2.928	8.224	35,60
Ogółem	8.185	18.919	43,26

¹⁰ Na podstawie limitów przyjęć na studia stacjonarne i niestacjonarne od roku akademickiego 2004/2005 do 2006/2007.

IV. Migracja polskich pielęgniarek i położnych do innych krajów członkowskich Unii Europejskiej w celu podjęcia pracy. Ocena skutków migracji dla systemu ochrony zdrowia. Wpływ migracji na funkcjonowanie systemu ochrony zdrowia w kraju do roku 2010.

Zjawisko migracji pielęgniarek i położnych monitorowane jest poprzez rejestrację wydawanych zaświadczeń o kwalifikacjach zawodowych na potrzeby uznawania kwalifikacji w innym państwie członkowskim Unii Europejskiej oraz EOG do celów zawodowych, czyli prowadzenia na terytorium państwa przyjmującego działalności zawodowej, której praktyka jest regulowana przez prawo. Liczba wydanych zaświadczeń przez okręgowe izby pielęgniarek i położnych nie jest tożsama z liczbą pielęgniarek i położnych, które wyjechały z kraju w celu podjęcia praktyki zawodowej. Znane są przykłady, że pielęgniarki, położne, po otrzymaniu zaświadczeń nie podejmują pracy za granicą lub uzyskują wskazane zaświadczenie ponownie, w przypadku gdy wnioskodawczynie muszą przedłożyć w państwie przyjmującym dokument stwierdzający doświadczenie zawodowe w celu uznania kwalifikacji zgodnie z prawami nabytymi.

Kolejnym zjawiskiem obserwowanym wśród osób wyjeżdżających w celach zarobkowych jest podejmowanie pracy w domach pomocy społecznej lub w opiece długoterminowej w ramach urlopu bezpłatnego w zakładzie pracy. Dotyczy to najczęściej osób, które nie znają w stopniu wystarczającym języka państwa przyjmującego lub nie mogą mieć uznanych kwalifikacji zgodnie z przepisami Dyrektywy 2005/36/WE. Osoby te nie zgłaszają się po zaświadczenia o kwalifikacjach zawodowych lub zgłaszają się po okresie, w którym opanowały język obcy i mogą rozpocząć procedurę uznawania kwalifikacji zawodowych.

Zjawisko migracji pielęgniarek i położnych dotyczy także państw trzecich. Okręgowe izby pielęgniarek i położnych potwierdzają także kwalifikacje zawodowe pielęgniarek i położnych, które wyjeżdżają między innymi do Stanów Zjednoczonych, Kanady, Australii, Republiki Południowej Afryki, Arabii Saudyjskiej. Dane w tym raporcie są ujęte w okresie od 1 stycznia 2004 roku do 31 grudnia 2005 roku oraz za rok 2009.

Przytoczone wyżej uwarunkowania powodują, iż dane dotyczące liczby wydawanych zaświadczeń należy traktować jako wskaźnik zainteresowania pielęgniarek i położnych podjęciem pracy w innych krajach członkowskich Unii Europejskiej.

W okresie od 1 maja 2004 do 31 grudnia 2009 roku wydano pielęgniarkom 11.590 zaświadczeń, co stanowi 6,33% pielęgniarek zatrudnionych w placówkach ochrony zdrowia. W tym samym okresie wydano położnym 1.078 zaświadczeń, co stanowi 4,94% zatrudnionych położnych w placówkach ochrony zdrowia (tabela nr 12). Według Centrum Systemów Informatycznych w Ochronie Zdrowia w 2008 roku w placówkach ochrony zdrowia było zatrudnionych 183.049 pielęgniarek i 21.808 położnych (stan na dzień 31 grudnia 2008 roku).

Wiek pielęgniarek i położnych, którym wydano zaświadczenia na potrzeby uznawania kwalifikacji zawodowych mieści się w przedziale od 30 do 43 lat.

Tabela nr 12: Liczba wydanych zaświadczeń o kwalifikacjach do wykonywania zawodu pielęgniarki, położnej na potrzeby uznawania kwalifikacji zawodowych, w okresie od 1 maja 2004 do 31 grudnia 2009 roku

	Lata	Liczby bezwzględne
Pielęgniarki	Od 1 maja 2004 do 31 grudnia 2007	9.103
	2008	1.288
	2009	1.199
Ogółem pielęgniarki		11.590
Położne	Od 1 maja 2004 do 31 grudnia 2007	798
	2008	161
	2009	119
Ogółem położne		1.078

Wskaźnik pielęgniarek, które prawdopodobnie wyjechały za granicę, w stosunku do zatrudnionych w placówkach ochrony zdrowia, ma powolną tendencję spadkową i wynosi w roku 2008 – 0,70% i w roku 2009 – 0,65% (tabela nr 13).

Nadmienić jednak należy, że wiele firm pośredniczących w pozyskiwaniu kadry pielęgniarskiej z państw europejskich nadal jest aktywnych na terenie Polski.

Wskaźnik położnych, które prawdopodobnie wyjechały za granicę, w stosunku do zatrudnionych w placówkach ochrony zdrowia, nieznacznie się zmniejszyła i wynosi w roku 2008 – 0,74% i w roku 2009 – 0,54%. Dane przedstawia tabela nr 13.

Tabela nr 13: Liczba wydanych zaświadczeń w odniesieniu do liczby pielęgniarek i położnych zatrudnionych w placówkach ochrony zdrowia, w latach 2008-2009

Lata	Liczba wydanych zaświadczeń	Liczba zatrudnionych w placówkach ochrony zdrowia w roku 2008 ¹¹	Wskaźnik natężenia w %
pielęgniarki			
2008	1.288	183.049	0,70
2009	1.199	183.049	0,65
Położne			
2008	161	21.808	0,74
2009	119	21.808	0,54

łącznie dla pielęgniarek i położnych wydano 12.668¹² zaświadczeń na potrzeby uznawania kwalifikacji zawodowych. Najwięcej przedmiotowych zaświadczeń wydano w pierwszych czterech latach po wejściu Polski do Unii Europejskiej tj. w okresie od 1 maja 2004 roku do 31 grudnia 2007 roku – 9.901, co stanowi 78,16% wydanych zaświadczeń dla pielęgniarek i położnych w latach 2004-2009. W latach 2004-2007 wydawano rocznie średnio około 19,54% wszystkich zaświadczeń.

Od roku 2008 liczba wydawanych zaświadczeń zmniejszyła się o około 8%, a w roku 2009 – o około 9% w stosunku do średniej wydanych w latach 2004-2007 (przyp. łącznie dla pielęgniarek i położnych). Dane przedstawia tabela nr 14.

¹¹ Według CSIOZ - stan na dzień 31 grudnia 2008 roku. Brak danych za 2009 rok.

¹² W raporcie nie jest ujętych około 408 zaświadczeń wydawanych w celu umożliwienia podjęcia pracy w zawodzie pielęgniarki lub położnej w państwach innych niż kraje członkowskie Unii Europejskiej oraz EOG, w latach 2006-2007.

Tabela nr 14: Liczba wydanych zaświadczeń o kwalifikacjach do wykonywania zawodu pielęgniarki, położnej na potrzeby uznawania kwalifikacji zawodowych, w okresie od 1 maja 2004 do 31 grudnia 2009 roku

Lata	Liczba wydanych zaświadczeń łącznie dla pielęgniarek i położnych
Od 1 maja 2004 do 31 grudnia 2005 (20 m-cy)	4.871
2006-2007	5.030
2008	1.449
2009	1.318
Razem	12.668

Najwięcej przedmiotowych zaświadczeń dla pielęgniarek i położnych wydano w Okręgowych Izbach Pielęgniarek i Położnych: w Krakowie i Katowicach. W Krakowie - 1.215 (w tym 1.138 dla pielęgniarek, i 77 dla położnych), co stanowi 9,59 % wszystkich wydanych zaświadczeń przez 45 OIPiP. W Katowicach – 1.058 (w tym 956 dla pielęgniarek i 99 dla położnych), co stanowi 8,35% wszystkich wydanych zaświadczeń.

Na uwagę zasługuje fakt, iż Okręgowa Izba Pielęgniarek i Położnych z siedzibą w Krakowie należy do województwa małopolskiego, które cechuje najniższy wskaźnik pielęgniarek i położnych zatrudnionych na 1 tys. mieszkańców w całym kraju – 5,08 (przyp. tabela nr 1). Natomiast obszar działania Okręgowej Izby Pielęgniarek i Położnych z siedzibą w Katowicach, to obszar województwa śląskiego, w którym powyższy wskaźnik jest największy w Polsce i wynosi – 7,82.

Wnioski:

1. Rzeczywiste zapotrzebowanie na opiekę pielęgniarską i położniczą powinno wynikać z oceny zabezpieczenia opieki zdrowotnej na terenie województwa przy uwzględnieniu wskaźników demograficznych i epidemiologicznych.
2. Należy zastanowić się nad rozwiązaniami systemowymi w zakresie przestrzegania przez kierowników zakładów opieki zdrowotnej przepisów dotyczących ustalania minimalnych norm zatrudnienia pielęgniarek i położnych w tych zakładach. Prawidłowe wdrażanie i przestrzeganie norm zatrudnienia skutkowałoby zapewnieniem pacjentom właściwego poziomu udzielanych świadczeń zdrowotnych stosownie do ich stanu zdrowia, potrzeb pielęgnacyjnych i terapeutycznych, a pielęgniarkom i położnym - bezpiecznych warunków pracy.
3. Kolejne zmiany systemów kształcenia pielęgniarek i położnych spowodowały znaczny spadek liczby pielęgniarek i położnych w latach 1998-2009 o 36.125 osób.
4. Wskaźnik pielęgniarek i położnych zatrudnionych na 1 tys. mieszkańców w Polsce wynosi 6,42. Najniższy wskaźnik występuje w województwie małopolskim – 5,08, a najwyższy w województwie śląskim – 7,82. Wskaźnik poniżej 6,0 występuje w czterech województwach: warmińsko-mazurskim (5,41), łódzkim (5,77), kujawsko-pomorskim (5,81), zachodniopomorskim (5,91).
5. Średnia wieku pielęgniarek wynosi 44,24 lat. Najwięcej pielęgniarek – 18,01%, mieści się w przedziale wiekowym 41-45 lat. Łącznie pielęgniarki w wieku 36-55 lat stanowią 69,32% wszystkich pielęgniarek objętych tą analizą. Obserwuje się lukę pokoleniową w przedziałach wiekowych 21-35 lat, obejmującą roczniki objęte zmianami systemów kształcenia pielęgniarek i położnych. Pielęgniarki w tych przedziałach wiekowych stanowią 15,52% wszystkich pielęgniarek objętych badaniem, w tym pielęgniarek w przedziale wiekowym 26-30 lat jest tylko 3,37%.
6. Średnia wieku położnych wynosi 44,63 lat. Najwięcej położnych – 6.339, mieści się w przedziale wiekowym 41-45 lat, co stanowi 19,77% położnych objętych analizą. Łącznie położne w wieku 36-55 lat stanowią 67,14% wszystkich położnych objętych analizą. Położne w przedziałach wiekowych 21-35 lat stanowią 18,65% wszystkich

położnych objętych badaniem, w tym położnych w przedziale wiekowym 26-30 lat jest tylko 5,41%.

7. Liczba pielęgniarek i położnych wchodzących do systemu w ostatnich 10 latach (2000-2009) oraz w prognozowanych latach 2010-2020 nie zapewnia wymiany pokoleniowej w tych zawodach, gdyż nie jest tożsama z liczbą pielęgniarek i położnych odchodzących na emeryturę lub nabywających prawa do emerytury. Stanowi wartość ujemną.
8. Według prognoz Naczelnej Rady Pielęgniarek i Położnych - 80.814 pielęgniarek urodzonych w latach 1950 – 1960 osiągnie wiek emerytalny w latach 2010-2020. Stanowi to 29,96% ogólnej liczby 269.738 pielęgniarek zarejestrowanych w Centralnym Rejestrze Pielęgniarek i Położnych. Natomiast – 8.799 położnych urodzonych w latach 1950 – 1960 osiągnie wiek emerytalny w latach 2010-2020, co stanowi to 27,05% ogólnej liczby 32.534 położnych zarejestrowanych w CRPIP.
9. Prognozowana liczba absolwentów na kierunku pielęgniarstwo (na podstawie limitów przyjęć) jest o 60,13% większa niż liczba pielęgniarek nabywających prawo do emerytury. Także liczba absolwentów na kierunku położnictwo jest o 165,79% większa niż liczba położnych nabywających prawo do emerytury.
10. Z prognozowanej liczby absolwentów tylko nieznaczna część pielęgniarek wejdzie do systemu ochrony zdrowia. Średnia z ostatnich 10 lat wykazała, iż rocznie 1.814 pielęgniarek zgłasza się do okręgowej izby pielęgniarek i położnych po zaświadczenie o prawie wykonywania zawodu i podejmuje pracę w zawodzie.

W latach 2010-2020 szacuje się, iż 80.814 pielęgniarek prawdopodobnie przejdzie na emeryturę, a tylko 19.954 pielęgniarek podejmie pracę w zawodzie, co wskazuje na brak w systemie w roku 2020 – 60.860 pielęgniarek. Stanowi to 33,25% pielęgniarek obecnie zatrudnionych w placówkach ochrony zdrowia.

Od roku 2010 szacuje się systematycznie wzrastający niedobór pielęgniarek, gdyż liczba pielęgniarek wchodzących do systemu nie tylko nie jest tożsama z szacowaną liczbą odchodzących na emeryturę, ale stanowi tylko nieznaczny jej procent: od 46,26% - w roku 2010 do 18,61% w roku 2020.

11. Średnia liczba położnych wchodzących do systemu ochrony zdrowia w ostatnich 10 latach wynosi 362 położne. W latach 2010-2020 - 3.982 położne podejmą pracę w tym zawodzie, co stanowi 45,25% liczby położnych nabywających prawo do emerytury w tych latach.

Od roku 2010 szacuje się systematycznie wzrastający niedobór położnych, gdyż liczba położnych wchodzących do systemu stanowi tylko niewielki jej procent: od 77,35% - w roku 2010 do 33,03% w roku 2020.

Szacuje się, iż 8.799 położnych prawdopodobnie przejdzie na emeryturę, a tylko 3.982 podejmie pracę w zawodzie, co wskazuje na brak w systemie w roku 2020 – 4.817 położnych. Stanowi to 22,09% położnych zatrudnionych obecnie w placówkach ochrony zdrowia.

12. Zjawisko migracji pielęgniarek i położnych monitorowane jest poprzez rejestrację wydawanych zaświadczeń o kwalifikacjach zawodowych na potrzeby uznawania kwalifikacji w innym państwie członkowskim Unii Europejskiej oraz EOG do celów zawodowych. Dane dotyczące liczby wydawanych zaświadczeń należy traktować jako wskaźnik zainteresowania pielęgniarek i położnych podjęciem pracy w innych krajach członkowskich Unii Europejskiej.

W okresie od 1 maja 2004 do 31 grudnia 2009 roku wydano pielęgniarkom 11.590 zaświadczeń, co stanowi 6,33% pielęgniarek zatrudnionych w placówkach ochrony zdrowia. W tym samym okresie wydano położnym 1.078 zaświadczeń, co stanowi 4,94% zatrudnionych położnych w placówkach ochrony zdrowia.

Wiek pielęgniarek i położnych, którym wydano zaświadczenia na potrzeby uznawania kwalifikacji zawodowych mieści się w przedziale od 30 do 43 lat.